

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2003

L Aidin – Gnáthleibhéal
(400 marc)

Déardaoin, 19 Meitheamh, Maidin 9.30 – 12.00

1. (i) Cuir Gaeilge ar an **gcéad sé líne**:- [80]
(35)

vivamus, mea Lesbia, atque amemus,
rumoresque senum severiorum
omnes unius aestimemus assis!
soles occidere et redire possunt;
nobis cum semel occidit brevis lux,
nox est perpetua una dormienda.

6

da mi basia mille, deinde centum,
dein mille altera, dein secunda centum,
deinde usque altera mille, deinde centum.
dein, cum milia multa fecerimus,
conturbabimus illa, ne sciamus,
aut ne quis malus invidere possit,
cum tantum sciat esse basiorum.

CATULLUS

- (ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Is fiú cúig mharc déag gach aon cheist acu):-
(45)
- (a) Sa chéad leath den dán, conas a thaispeánann Catullus go bhfuil saol an duine an-ghairid?
 - (b) Sa dara leath den dán, cad a iarrann Catullus ar Lesbia tabhairt dó?
 - (c) I líne 11, cén fáth a theastaíonn uaidh an comhaireamh a chur trína chéile ('conturbabimus illa')?
 - (d) In abairt amháin, luaigh do thuairim ar theachtaireacht an dáin.
 - (e) Scríobh nóta gairid faoi Catullus.
 - (f) Cé acu sliocht nó dán is fearr leat ón gcúrsa agus cad a thaitníonn leat go speisialta mar gheall air?

2. Cuir Gaeilge ar:- [80]

(*Bás Dido*)

Ubi dies venit, Dido, regina Carthaginis, ad mare spectat. Naves Troianorum videt ad Italiam navigantes. Dido desperat et servos iubet magnam pyram exstruere. Pyram ascendit. Gladium capit et, dum omnes eam territi spectant, pectus transfigit. Servi, ubi Didonem mortuam vident, valde commoti sunt. Reginam lugent et tristes pyram incendunt. Fumus ad caelum surgit.

despero: táim ag titim in éadochas. pyra: breocharn sochraide. pectus: brollach. transfigo: pollaim.
valde: go mór. lugeo: caoiním. fumus: deatach.

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **ocht gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. (Is fiú deich marc gach aon cheist acu):-

[80]

(Conas fleá rathúil a riaradh)

Marcus Varro librum scripsit de optimo convivio. Debet optimum convivium habere quattuor res: amicos homines, locum bonum, tempus idoneum et cibum optimum.

Atque colloquium eo tempore debet esse leve et non grave. Convivae de rebus in foro atque negotiis dicere non debent. Debet dominus convivii esse amicus et hospitalis.

In convivio boni libri recitari debent, quod mentem stimulant. Tandem secundae mensae cum dulcibus et fructibus efferuntur.

convivium: fleá. amicus: cairdiúil. idoneus: oiriúnach. colloquium: comhrá.

conviva (líne 3): aoi. negotium: gnó. mens: aigne. stimulo: spreagaim. dulcis: milis.

- (i) Cad é ábhar an leabhair seo ag Marcus Varro?
- (ii) Cad iad an chéad dá riachtanas do fhleá shármhaith?
- (iii) Cad iad an tríú rud agus ceathrú rud?
- (iv) Cén saghas comhrá ba chóir a bheith ar siúl i bhfleá?
- (v) Cad iad na rudaí nár chóir do na haíonna labhairt faoi?
- (vi) Cén saghas fir ba chóir a bheith i máistir na fleá?
- (vii) Cén saghas siamsa ba chóir a chur ar fáil le linn na fleá?
- (viii) Cad a thugtar mar mhilseog?
- (ix) Tabhair príomhranna **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas atá sa sliocht thuas:-

scribo, ambulo, habeo, sum, dico.

- (x) Tabhair an Tuiseal Tabhartach, Uimhir Iolra, de **dhá cheann ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas atá sa sliocht thuas:-

liber, locus, tempus, dominus, mensa.

4. Freagair Roinn A nó Roinn B. (Is fiú ochtó marc gach roinn acu):-

[80]

A. Cuir Laidin ar:-

- (a) Bhí na Rómhánaigh brónach mar ní raibh mná chéile acu. (16)
- (b) Dá bhrí sin, shocraigh Romulus cluichí móra a ullmhú. (16)
- (c) D'iarr sé ar gach aon duine ó na bailte comharsanacha teacht go dtí na cluichí. (16)
- (d) Nuair a tháinig na Sabínigh, ghabh na Rómhánaigh a n-iníonacha. (16)
- (e) Bhí na Sabínigh chomh feargach sin gur throid siad leis na Rómhánaigh. (16)

brónach: tristis. bean chéile: uxor. cluiche: ludus. comharsanach: vicinus.
Sabínigh: Sabini. gabhaim: capio. feargach: iratus.

NÓ

B. Cuir Gaeilge ar:-

[80]

(An rud a tharla do Aponius nuair a chlaon sé a cheann ag ceant Rómhánach!)

Aponius ad auctionem ivit. Imperator Caligula gladiatores vendebat. Multi cives magnum clamorem faciebant. Aponius tamen defessus erat. Quod defessus erat, mox nutabat. Diu dormiebat et nutabat.

tum amicus ‘surge, Aponi!’ clamavit. Aponius subsellia circumspectavit. Prope eum erant tres bestiarii et octo retiarii. ‘Quid est?’ rogavit Aponius. ‘cuius sunt hi gladiatores?’

‘nunc sunt tui,’ respondit amicus.

‘Ego sum stultus,’ inquit Aponius. ‘Nunquam rursus apud auctionem dormiam.’

imperator: impire. vendo: díolaim. nuto: claonaim mo cheann. sellium: bínse.
circumspecto: féachaim timpeall. bestiarius: gliaire a throideann i gcoinne ainmhithe fiáine.
retiarius: gliaire atá armtha le líon. cuius: cé leis.

5. Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch. Freagair Roinn A agus Roinn B.

[40]

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i bhfreagra ar bith. (20)

- (i) Cérbh é Regulus agus cén ról a ghlac sé sa Chéad Chogadh Púnach?
- (ii) Cén bealach a lean Hannibal nuair a rinne sé ionradh ar an Iodáil sa Dara Cogadh Púnach?
- (iii) Cad a tharla ag cath Zama?
- (iv) Cén fáth ar thug Caius Gracchus an Liúntas Coirce isteach?
- (v) Cad a bhí sna *latifundia* agus conas a chuaigh siad i bhfeidhm ar an Róimh?
- (vi) Cérbh é Jugurtha agus conas a chuaigh sé i gcoimhlint leis na Rómhánaigh?
- (vii) Cad ba chúis leis an gCogadh Iodáileach nó Sóisialta sa bhliain 90 R.Ch?
- (viii) Cérbh é Sertorius agus conas a rinne sé trioblóid do na Rómhánaigh?
- (ix) Cérbh é Catilina agus cén saghas comhcheilge a bhí sé páirteach ann?
- (x) Conas a rinneadh naimhde de Clodius agus Ciccaró?

B. Bhí Marius ina chonsal seacht n-uaire. Ba éacht suntasach é seo ag *novus homo* sa Róimh. Déan cur síos ar na príomhchéimeanna dá réim suas go dtí a bhás sa bhliain 86 R.Ch. (20)

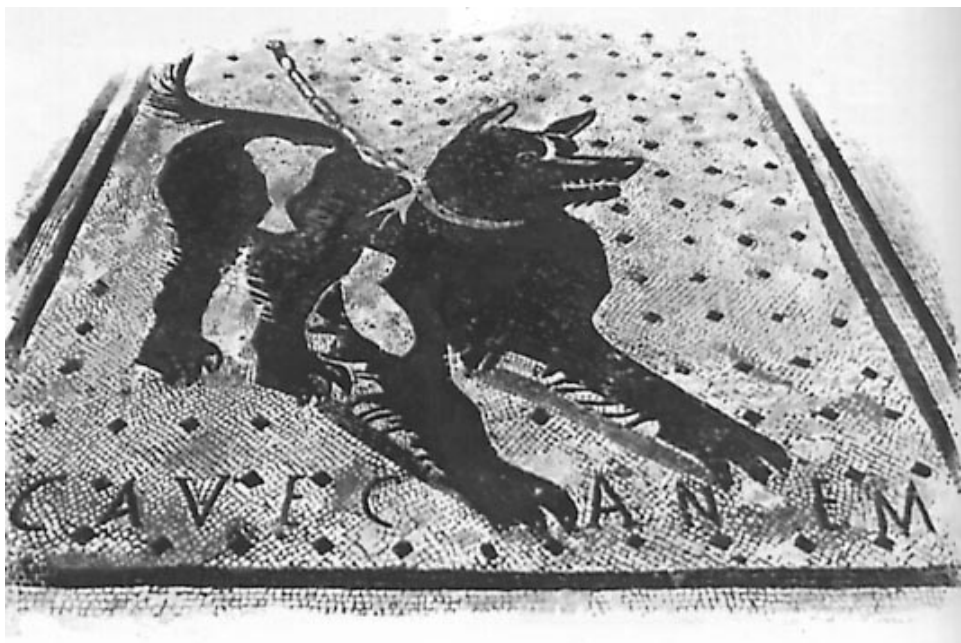
NÓ

Uair amháin bhí Pompeius ina fhathach i measc na nginearál, ach feallmharaíodh i gcladach uaigneach Éigipteach é. Leag amach na príomhchéimeanna de réim Pompeius ag teacht suas go dtí an chríoch ainnis seo. (20)

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i bhfreagra ar bith. (20)

- (i) Cad a bhí le déanamh ag *grammaticus* ina chuid oibre?
- (ii) Cad iad na príomhdhualgais a bhí ar an *aedile*?
- (iii) Cén ról a bhí ag an *paterfamilias* i gclann Rómhánach?
- (iv) Cén saghas gníomhachtaí a thárla sa *Circus Maximus*?
- (v) Déan cur síos ar na *fascēs* agus abair an rud a sheas siad dó.
- (vi) Cad a thárla ag searmanas an tsaortha?
- (vii) Ainmnigh agus déan cur síos ar **dhá** bhall éadaigh Rómhánach.
- (viii) Cad ba *palaestra* ann agus cén saghas ghníomhaíochtaí a bhíodh ar siúl ann?
- (ix) Luaigh **dhá** nós a bhain le searmanais sochraide Rómhánacha.
- (x) Cad ba *Lares* agus *Penates* ann?

B. Féach ar an léaráid de mhósaic Rómhánach thíos agus freagair na ceisteanna a leanann é:- (20)

- (i) I dteach Rómhánach cá bhfaighfeá mosaic mar seo? (2)
- (ii) Déan cur síos ar an saghas maisiúchán urláir agus falla a bheifeá ag súil le feiceáil i dteach an Rómhánaigh shaibhir. (8)
- (iii) Samhlaigh go bhfuil cónaí ort ar an urlár uachtarach de bhloc arasán (*insula*) a bhfuil drochbhail orthu. Scríobh litir chuig cara leat ag cur síos ar an iostas agus an saghas saoil atá ann. (10)